

HỘI TRÍ-TRI

Hội Trí-Tri thành lập từ ngày 1 tháng Tư năm 1892 ở Bắc-kỳ có tên là Société Mutuel d'Enseignement du Tonkin, và bị giải tán năm 1946. Khi mới thành lập, Hội có ghi kèm thêm bên cạnh tên Hội là “Association libre d'Anciens élèves des Ecoles françaises du Tonkin (autorisée par le résident supérieur) ». Mục đích của Hội Trí-Tri cũng tương tự như Hội Khai-trí Tiến-đức là phát triển việc phổ biến kiến thức đến người dân, là một học-hội có mục đích thuần túy giáo dục mới được chính phủ bảo-hộ cho phép hoạt động. Hội chính hoạt động ở Hà-Nội, các hội địa phương ở các tỉnh như Hải-Dương, Nam-Định, Cao-Bằng, Hải-Phòng. Hội Trí-Tri lập ra thư viện, có đề tự điển, bách khoa, sách truyện tiếng Việt và tiếng Pháp, sách báo Việt và Pháp để cho dân chúng đến đọc.

Hội Trí-Tri từ năm 1892 đến năm 1946 có những vị sau đây làm hội-trưởng: E. Nordemann (1892), Đặng Văn Mỹ (1893), Bùi Xuân Phái (1894-1895), Phạm Xuân Tuyết (1896), Bùi Đình Tá (1897-1905), Nguyễn Liên (1906-1911), Bùi Huy Độ (1912), Bùi Đình Thịnh (1915), Bùi Đình Tá (1916-1919), Đào Văn Sử (1920), Nguyễn Quý Toàn (1921-1923), Phạm Quỳnh (1924-1927), Ngô Vi Liên (1928-1933), Nguyễn Văn Tố (1934-1946).

Kể từ đầu tháng Năm năm 1897, Hội Trí-Tri có thêm các hội viên Pháp và có những buổi diễn thuyết về khoa học Âu Tây và vệ sinh công cộng. Từ năm 1920 đến năm 1945, Hội có những buổi diễn thuyết hàng tháng, vào ngày thứ năm, về nhiều lĩnh vực: văn chương, lịch sử, văn hoá, khoa học. Diễn giả là những người nghiên cứu, khảo cứu, nhà giáo, nhà văn có tiếng lúc bấy giờ. Hội in tập-san Trí-Tri để đăng tin tức của Hội, các bài diễn thuyết tại trụ sở Hội, những bài viết về lịch sử, địa lý, văn học, khoa học.

Khởi đầu, các hội viên gặp nhau mỗi ngày thứ năm và chủ nhật tại một ngôi chùa nhỏ, thuyết trình và thảo luận về những vấn đề giáo dục phổ thông. Năm 1896, Hội mở trường tư cho trẻ em, dạy theo học trình của chính phủ bảo-hộ, chuẩn bị thi bằng khoá-sinh (Certificat d'Etudes Primaires) và sau năm 1924 thi bằng Sơ-học yếu-lược hay Sơ-đăng tiểu-học bản-xứ (Certificat d'Etudes élémentaires indigènes). Hội mở thêm lớp buổi chiều tối cho người lớn mỗi tuần ba ngày, dạy quốc-ngữ, chữ Pháp, toán, và kể từ đầu thế kỷ thứ 20 dạy thêm tốc ký, kế toán thương mại, luyện thi, v.v...

Mùa hè năm 1938, học giả Nguyễn Văn Tố, hội-trưởng hội Trí-Tri lúc bấy giờ, đã vận động và được phép chính quyền bảo-hộ để mở Hội Truyền-bá Quốc-ngữ. Những lớp học quốc-ngữ này hoàn toàn miễn phí.

Ngày khai giảng của hội Truyền bá học Quốc ngữ
Sau khi được thành lập, hội Truyền-bá học Quốc ngữ đã cần cấp lo việc dạy học. Hội định đến ngày 9-9-38 (tức là ngày 16 tháng 7 nhuận ta) mở lớp dạy Quốc ngữ tại hội-quán hội Trí-Tri 59 phố Hàng Quai Hanoi.
Giờ học sẽ định từ 7 giờ 30 tối, trừ tối chủ nhật và tối các ngày lễ. Không lớp nào lấy tiền cả.

Đuốc-Tuê 15 tháng Chín năm 1938, số 93.

Sau một nửa thế kỷ hoạt động trong mục đích khai dân trí, Hội Trí-Tri phải ngưng hoạt động vào năm 1946 khi chiến tranh Pháp-Việt khởi sự.